

KOCSIS BIANKA ENIKŐ*

Nukleáris létesítmények felelősségbiztosítása¹

Bevezetés

Jelen tanulmány célja – amint azt már a címe is mutatja – a jog egy meglehetősen speciális területének bemutatása. A kutatás középpontjában egy jól ismert, alapvető polgári jogi jogintézmény áll, a felelősségbiztosítás jogintézménye. Ezt azonban nem az általános, polgári jogi megközelítéssel vizsgálom, hanem egy speciális, energia jogi szemléletből, azon belül is az atomenergia területére vonatkozó jogi szabályozásra koncentrálni.

Az energiajog önálló jogágisága jelenleg vitatott. Amellett, hogy a területnek vannak általános szabályai, négy energia alrendszerrel különböztethetünk meg: (a) villamos energia, (b) földgáz,² (c) atomenergia,³ (d) megújuló energia.⁴ Az azonban kétségteljesen megállapítható, hogy az említett négy alrendszerre speciális jogi rendelkezések vonatkoznak, amelyekben közjogi és magánjogi elemek egyaránt keverednek. Így tehát miközben a területen megjelenő társadalmi viszonyok alapvetően magánjogi jellegűek (pl. a villamos energia vételezésének, vagy akár az atomkárok megtérítésének esete), azokba mégis sokszor keverednek közjogi jellegű szabályozási elemek, például versenyjogi, vagy fogyasztóvédelmi előírások⁵ formájában.

E tanulmányban tehát a terjedelmi korlátok nem kívánok kitérni az energiajog, illetve az atomenergia alkalmazására vonatkozó szabályozás részletesebb bemutatására. Kiindulópontként az atomkár fogalmának, illetve a hozzá kapcsolódó kártérítési felelősség rövid ismertetését követően a nukleáris létesítmények felelősségbiztosítására vonatkozó magyar

---

* PhD hallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Munka- és Agrárjogi Tanszék.

¹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

² A villamos energia és a földgáz területére vonatkozó szabályozás kapcsán ld. bővebben: OLAJOS István – GONDA Éva: A villamosenergia és földgázszolgáltatás Magyarországon, különös tekintettel a Magyar Telekom szolgáltatásaira. *Miskolci Egyetem Közleményei: Anyagművelési Tudományok XXXVIII. évf., 1* (2013) 83-93.

³ Az atomenergia szabályozása kapcsán ld. bővebben: SZILÁGYI János Ede: *Az atomenergia szabályozása*. In: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010. 181-189.

⁴ A terület szabályozása kapcsán ld. bővebben: OLAJOS István: *A megújuló energiaforrások és a kapcsolt energiatermelés*. In: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II. Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010. 190-209.

⁵ Ld. pl. a villamosenergiáról szóló törvény speciális versenyjogi (106-114. §) illetve fogyasztóvédelmi (64-65. §) szabályait.

szabályozásával foglalkozom, helyenként a nemzetközi szabályozásra történő kitekintéssel (hiszen a felelősségbiztosítás e kártérítési kötelezettség teljesítésének garanciájaként szolgál a nukleáris jogi szabályozásban). A tanulmányban olyan kérdésekkel foglalkozom, mint a nukleáris létesítményekkel kapcsolatos felelősségbiztosítás kapcsán felmerülő szerződéskötési kötelezettség, a szerződéskötéssel kapcsolatos szabályok, a szerződő felek jogai és kötelezettségei, valamint az atomkárok kapcsán felemerülő igényérvényesítés szabályai. Végezetül pedig a szabályozás gyakorlatban történő megvalósulásának bemutatása céljából röviden kitérek a Paksi Atomerőmű 2017. évi felelősségbiztosításával kapcsolatos néhány kérdésre is.

Az atomkár fogalma

Nemzetközi szinten a nukleáris kárfelelősségi rezsím alapját két dokumentum⁶ adja: (a) A nukleáris károkért való polgári jogi felelősségről szóló 1963. évi Bécsi Egyezmény,⁷ valamint (b) A nukleáris energia területén harmadik személyek felé fennálló polgári jogi felelősségről szóló 1960. évi Párizsi Egyezmény. Az egyezmények számos hasonló rendelkezést tartalmaznak, azonban jónéhány helyen eltérés is található a két szabályozás között. Így alapvetően jelentős eltérések⁸ lehetnek az egyes országok nemzeti szabályozásaiban attól függően, hogy melyik egyezményhez csatlakoztak. Hazánk a Bécsi Egyezménynek, valamint a két egyezmény kiegészítéseként létrejött 1989-es közös jegyzőkönyvnek részese, és ezen dokumentumok jogi előírásait saját, nemzeti szabályozásunkba is átültettük.⁹

Az atomkár fogalmát a Bécsi Egyezmény I. cikkének 1. k) pontja a következőképpen adja meg: „Az atomkár jelent: (a) minden olyan halálesetet, a személyekben keletkezett minden olyan kárt, a javak minden olyan elvesztését, illetőleg minden olyan vagyoni kárt, ami a nukleáris üzemanyag, a nukleáris létesítményben levő radioaktív termékek vagy hulladékok vagy az ilyen nukleáris létesítményből származó, abból kibocsátott, illetőleg oda küldött nukleáris anyagok radioaktív tulajdonsága vagy a radioaktív tulajdonságnak mérgező, robbanó és más veszélyes tulajdonságokkal való együttes jelentkezése miatt állt be vagy annak eredménye; (b) az így előidézett bármely más veszteséget vagy kárt, abban az esetben és oly mértékben, ahogy erről az illetékes bíróság szerinti jog rendelkezik; (c) ha a létesítmény helye szerinti Állam joga úgy rendelkezik, a nukleáris létesítményben levő bármely más, sugárforrásból kibocsátott ionizáló sugárzásból származó vagy ennek eredményeként fellépő minden haláleset, testi károsodás, vagyoni elvesztése, illetőleg bármely vagyoni kár.” E definícióval lényegében megegyezik a magyar szabályozás is. Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény¹⁰ 2. § 23. pontja ugyanis a következőképpen határozza meg az atomkár fogalmát: „az emberélet elvesztése, a személyek testi épisége és egészsége megsértése folytán keletkezett nem vagyoni sérelem, minden anyagi kár, az ezekkel együttesen jelentkező környezeti kár ésszerű mértékű helyreállításának költsége, valamint a nem vagyoni sérelem

⁶ E jogi dokumentumok részletes bemutatásával kapcsolatban ld. bővebben: KECSKÉS Gábor: *A nukleáris károkért való felelősség az 1960-as Párizsi és az 1963-as Bécsi Egyezmények alapján*. In: Lamm Vanda (szerk.): *Nukleáris jog a 21. század első évtizedeiben*. Complex Kiadó, Budapest, 2013. 9-19.

⁷ A továbbiakban: Bécsi Egyezmény.

⁸ A két felelősségi rezsím összehangolására tett kísérletekről lásd bővebben: LAMM Vanda: *A nukleáris kárfelelősségi rendszerek harmonizálása – Kísérletek egységes nukleáris kárfelelősségi szabályok létrehozására*. In: Lamm Vanda (szerk.): *I. m.* 2013. 21-46.

⁹ E dokumentumok nemzeti szabályozásunkba történő átültetése a következő jogszabályokkal történt: 24/1990. (II. 7.) MT rendelet az atomkárokért való polgári jogi felelősségről Bécsben 1963. május 21-én kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről; 130/1992. (IX. 3.) Korm. rendelet az atomkárokért való polgári jogi felelősségről szóló Bécsi Egyezmény és az atomenergia területén való polgári jogi felelősségről szóló Párizsi Egyezmény alkalmazásáról szóló, 1989. szeptember 20-án aláírt közös jegyzőkönyv kihirdetéséről.

¹⁰ A továbbiakban: Atv.

és a kár csökkentése vagy elhárítása érdekében ténylegesen végrehajtott, ésszerű és szükséges intézkedéssel kapcsolatosan felmerült költség, amennyiben azokat a nukleáris üzemanyag, a nukleáris létesítményben lévő radioaktív termék, hulladék vagy a nukleáris létesítményből származó, abból készült, vagy oda küldött nukleáris anyag révén a nukleáris létesítményben vagy a szállítás során bekövetkezett rendkívüli esemény okozta.”

Megállapíthatjuk tehát, hogy az atomkár fogalma egy meglehetősen komplex definíció. Ennek megfelelően a következő elemekből épül fel: (a) a személyi károk (az emberélet elvesztése, a személyek testi épsége és egészsége megsértése folytán keletkezett károk vagyoni és nem vagyoni vetületei), (b) anyagi kár (a nukleáris baleset hatásaként vagyontárgyakban beálló károk), (c) környezeti kár (szintén a nukleáris baleset által a környezetben okozott károk ésszerű mértékben történő helyreállításának költsége – mivel a környezeti károk mértéke jellemzően objektíve nem határozható meg, ezért a fogalom a helyreállításra koncentrált), (d) kárcsökkentés költsége (csak a ténylegesen foganatosított, indokolt és szükséges intézkedések költségei tartoznak e körbe). Az atomkárok specialitását jelenti továbbá, hogy az mindig egy jogszerű tevékenység során felmerülő rendkívüli esemény miatt bekövetkezett kár, hiszen az atomenergia alkalmazása engedélyhez kötött tevékenység – nukleáris baleset pedig csak ezen engedély birtokában végzett, jogszerű tevékenység folytatása során következhet be.¹¹

Az atomkárok megtérítésére vonatkozó szabályozás

A magyar szabályozás szerint a nukleáris károk megtérítésére főszabály szerint a nukleáris létesítmény engedélyese¹² köteles. Az atomkárokért való felelősség egy objektív, abszolút jellegű felelősségi alakzat, amely felróhatóságtól független. Csák Csilla és Hornyák Zsófia véleménye szerint ez a felelősségi alakzat egy szélsőséges felelősségi forma, amely úgy mond „a felelősségi skála egyik végpontján áll” kimentést nem tűrő, feltétlen jellege miatt.¹³ Ezt a szigorú felelősséget tehát az engedélyesre telepíti az Atv. Ez a rendelkezés lényegében egybeesik a Bécsi Egyezmény előírásaival, amely az üzemeltetőre rója ki ezt a helytállási kötelezettséget.¹⁴ Minekután pedig a nukleáris létesítmény engedélyese az, aki üzemelteti magát a létesítményt, illetve ő jogosult az azzal kapcsolatos döntések meghozatalára,¹⁵ ezért a magyar szabályozásban szereplő engedélyes fogalma végülis egybeesik a Bécsi Egyezményben használatos üzemeltető kategóriájával.

E felelősségi alakzat rendkívüli szigorúságát támasztja alá, hogy az Atv. csak két szűk esetkört határoz meg a mentesülésre:¹⁶ (a) ha az atomkár a nukleáris létesítmény tevékenységi körén kívül eső, elháríthatatlan külső ok (fegyveres összeütközés, háború, polgárháború, fegyveres felkelés, rendkívüli méretű természeti katasztrófa) által közvetlenül kiváltott nukleáris baleset következménye. (b) Ha az engedélyes bizonyítja, hogy az atomkár megtérítését követelő személyt ért atomkár részben vagy egészben az atomkár megtérítését követelő személy súlyosan gondatlan, vagy kifejezetten az atomkár előidézésére irányuló, szándé-

¹¹ FÉZER Tamás: *A kártérítési jog magyarázata*. Complex Kiadó, Budapest, 2010. 219-220.

¹² Az Atv. 2. § 22. pontja alapján engedélyesnek minősül „az atomenergia alkalmazói közül, aki hatósági engedéllyel engedélyköteles tevékenységet folytat”.

¹³ CSÁK Csilla – HORNYÁK Zsófia: *A környezeti jogi kárfelelősség elmélete és gyakorlati megoldásai* c. előadása. Új kihívások a XXI. század magánjogi felelősségében Konferencia. Miskolc – Egyetemváros, 2016. 11.

¹⁴ Bécsi Egyezmény II. cikk 1. pont.

¹⁵ Vö. FÉZER, 2010. 221.

¹⁶ Atv. 48.§.

kos és elháríthatatlan cselekvésének vagy mulasztásának a következménye.¹⁷ A törvényben meghatározott e kivételektől eltekintve az atomkárokért való felelősség bármilyen formában történő korlátozása vagy kizárása semmis.¹⁸

A kártérítési kötelezettség azonban olyan értelemben nem teljes, hogy az engedélyes csak egy meghatározott összegig felel, afölött pedig az állam tartozik helytállási kötelezettséggel, de szintén csak egy meghatározott összegig. Az Atv. tehát (a Bécsi Egyezmény rendelkezéseivel összhangban) egy „két lépcsős kártérítési modellt”¹⁹ állít fel, amely a következőképpen néz ki: (a) elsődlegesen tehát az engedélyes viseli a kártérítési felelősséget (a/1) a nukleáris létesítmények közül az atomerőmű, atomfűtőmű és nukleáris üzemanyagot előállító, illetve feldolgozó létesítmény esetében az engedélyes feltétlen felelősségének összege a létesítményben történt nukleáris balesetenként nem haladhatja meg a 100 millió SDR-t;²⁰ (a/2) egyéb nukleáris létesítményben, továbbá a nukleáris üzemanyag szállítása, illetve tárolása során bekövetkező nukleáris balesetenként pedig az 5 millió SDR-t. (b) Második lépcsőfokként pedig a Magyar Állam az említett összegeket meghaladó atomkár megtéríti, az atomkár megtérítésére összesen fordítható összeg azonban ebben az esetben sem haladhatja meg a 300 millió SDR-t.

A nukleáris létesítmények felelősségbiztosítására vonatkozó speciális szabályok Ahogyan a felelősségbiztosításoknak általában, úgy az atomkára kötött felelősségbiztosítások lényege is az, hogy a biztosítóintézet – a szerződésben megállapított mértékben – mentesíti az engedélyest (biztosítottat) olyan atomkár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelősséggel tartozik, illetve a hitelintézet pénzügyi fedezet vállalásával atomkár esetére a kártérítésre kötelezettséget vállal.²¹

Az Atv. rendelkezései szerint az engedélyes köteles a megfelelő (előző fejezetben ismertetett) atomkár-felelősségi összeg erejéig biztosításról vagy más pénzügyi fedezetről gondoskodni. A törvény e rendelkezése tehát szerződéskötési kötelezettséget ír elő az engedélyes számára.²² Ez a kötelezettség kiterjed a nukleáris létesítményben keletkezett vagy létesítményből származó, abból kiszállított, illetőleg oda küldött nukleáris anyag révén a szállítás során bekövetkezett atomkárokra is.²³ E szerződés megléte olyan kardinális jelentőségű, hogy a jogalkotó az üzembe helyezési engedély kiadásának egyik feltételeként rögzíti.²⁴

E rendelkezés tehát részben korlátozza az engedélyes szerződési szabadságát. Ugyanis amint az ismeretes, a polgári jog részterületét képező szerződési jog egyik fontos alapelve a szerződési szabadság elve. Ez a szabadság arra vonatkozik, hogy a szerződésre lépő alanyok szerződés kötéssel kapcsolatos akarata főszabály szerint nincs jogilag megkötve, tehát akarat szabadságukat e téren garantálja a polgári jog. E szabadság alapvetően négy irányban jelentkezhet: (a) szerződéskötési szabadság – melynek értelmében az adott fél eldöntheti,

¹⁷ Atv. 49. §.

¹⁸ Atv. 51. §.

¹⁹ Atv. 52. §.

²⁰ Az SDR egy speciális elszámolási egység, amelynek az alkalmazását a Bécsi Egyezmény írja elő, és amelynek fogalmát az Atv. 2. § 25. pontja a következőképpen adja meg: „*Special Drawing Rights (különleges lehvívási jog) - a Nemzetközi Valuta Alap által meghatározott nemzetközi elszámolási egység*”.

²¹ 227/1997. (XII. 10.) Korm. rendelet az atomkárfelőlősségre vonatkozó biztosítási vagy más pénzügyi fedezet jellegéről, feltételeiről és összegéről 2. § (1) bek.

²² Atv. 54. § (1) bek.

²³ 227/1997. Korm. r. 1. § (2) bek.

²⁴ Atv. 54. § (4) bek.

hogyan kíván-e egyáltalán szerződést kötni, (b) partnerválasztás szabadsága – mely szerint az adott fél jogosult saját maga eldönteni, hogy kivel lép szerződéses kapcsolatra, (c) szerződési típuszabadság – melynek értelmében az adott fél szabadon dönthet afelől, hogy milyen típusú szerződést kíván kötni (pl. valamely jogszabályban nevesített, vegyes, vagy nevesítetlen szerződést), (d) diszpozitivitás elve, vagy más néven a tartalom szabadsága – mely szerint a felek meghatározhatják, hogy milyen tartalommal hozzák létre az adott szerződést, tehát hogy abban milyen jogokat, illetve kötelezettségeket rögzítenek.²⁵

Az engedélyes szerződéskötési szabadságát korlátozza a jogszabály e területen. A szerződési szabadság másik három eleme viszont garantáltan érvényesül. A partnerválasztási szabadságra utaló rendelkezések például két helyen is megtalálhatóak a vonatkozó kormányrendeletben: (a) Az engedélyes jogosult egy időben több biztosítóval felelősségbiztosításra, illetve több hitelintézettel pénzügyi fedezet vállalására irányuló szerződést kötni. (Azonban fontos kitétel, hogy teljes egészében fedezniük kell azt az összeget, amelyet korábban már említettem, amely tehát leképezi az engedélyesnek az Atv. 52. §-a (1) bekezdésében írt atomkár teljes megtérítésére vonatkozó felelősségét.) (b) Az engedélyes jogosult több biztosítóintézetet magában foglaló nukleáris biztosító érdekszövetséggel is felelősségbiztosítást, illetőleg hitelintézet-csoporttal pénzügyi fedezet vállalására irányuló szerződést kötni.²⁶ A szerződési típuszabadság is garantált e téren olyan értelemben, hogy az engedélyes maga döntheti el, hogy pontosan milyen formában szerez garanciát atomkártérítési kötelezettsége vonatkozásában, ugyanis jogszabályi szinten csak annyi került rögzítésre, hogy „az engedélyes köteles [...] biztosításról vagy más pénzügyi fedezetről gondoskodni.”²⁷ És végezetül a tartalom diszpozitivitás elvével kapcsolatos rendelkezéseket is találhatunk a vonatkozó jogszabályokban. Ennek kapcsán az egyik legfontosabb előírás, hogy az Atv. felhatalmazza a Kormányt arra, hogy rendeletben szabályozza az atomkárfelőlősségre vonatkozó biztosítási vagy más pénzügyi garanciák jellegét, feltételeit és összegét²⁸ – lényegében ez történt meg az atomkárfelőlősségre vonatkozó biztosítási vagy más pénzügyi fedezet jellegéről, feltételeiről és összegéről szóló 227/1997. (XII. 10.) kormányrendeletben.

A tartalom szabadságának kérdéséhez kapcsolódva az említett kormányrendeletben a felekre nézve meghatározza az őket megillető, illetve terhelő legfőbb jogokat és kötelezettségeket (ezekről lásd az 1. táblázatot).

²⁵ BÍRÓ György: *Kötelemi jog*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010. 223.

²⁶ 227/1997. Korm. r. 2. § (2)-(3) bekezdések.

²⁷ Atv. 54. § (1) bekezdés.

²⁸ Atv. 67. § g) pont.

1. sz. táblázat: A felek jogai és kötelezettségei az atomkár megtérítésének fedezetére kötött szerződésekben

	Biztosító	Hitelintézet	Engedélyes
Jog	1. a felelősségbiztosítás fedezetének megléte érdekében viszontbiztosítást jogosult kötni 2. a felelősségbiztosítás fedezetének szavatolása érdekében jogosult hazai vagy nemzetközi nukleáris biztosítási érdekszövetségbe tagként belépni és együttbiztosítási megállapodást kötni	1. pénzügyi fedezetének megléte érdekében más pénzügyi biztosíték rendelkezésre tartására irányuló szerződést jogosult kötni	1. partner választás szabadsága 2. szerződési típuszabadság
Kötelezettség	1. köteles gondoskodni arról, hogy a mindenkori atomkár-esemény esetére megfelelő pénzügyi garanciával rendelkezzen – ha ez nem áll rendelkezésre, vagy a szerződésben meghatározott értékhatár alá csökken, akkor ezt azonnal köteles írásban az engedélyesnek és az OAH-nak bejelenteni. 2. akkor is köteles az engedéllyessel fennálló szerződés szerint helytállni, ha az engedélyes - bármely ok folytán - már nem rendelkezik üzemeltetési engedéllyel.		1. A felelősségbiztosításra vagy más pénzügyi fedezetre irányuló szerződésből eredő költségeket az engedélyes viseli

Forrás: saját szerkesztés²⁹

A vonatkozó előírások betartásának nyomon követése miatt fontos rendelkezés, hogy a biztosításról, illetőleg a hitelintézet pénzügyi fedezet vállalásáról szóló szerződés megkötését, annak módosítását vagy megszüntetését az engedélyes az irat megküldésével köteles bejelenteni az OAH-nak a szerződés vagy egyéb jognyilatkozat keletkezésétől számított nyolc napon belül³⁰ (ezen előírás konkrét indoka, hogy az ezzel kapcsolatos nyilvántartási, ellenőrzési feladatokat az OAH látja el).³¹

Az említett kormányrendelet egy másik fontos rendelkezése, hogy „a *biztosítási szerződésben vállalt biztosítási összeg, valamint a hitelintézetnek a pénzügyi fedezetül szolgáló összege csak az atomkár megtérítésére használható fel, és a szerződés érvényességi idején belül mindenkor rendelkezésre kell állnia.*”³² E rendelkezés azért is fontos, mert egyfajta garanciát nyújt az atomkár károsultjai igényeinek kielégítésére.

Atomkár megtérítése iránti igény érvényesítése esetén a biztosító, illetve a hitelintézet a szerződésben rögzített összehatáron belül minden atomkárt szenvedett károsult részére a teljes atomkárt köteles megtéríteni.³³ Több biztosítóval, illetve hitelintézettel kötött szerződés esetén ez úgy történik, hogy a felek többoldalú megállapodásban egymás között előre rögzítik, hogy az atomkár miatt mely szervezet(ek), milyen arányban és mennyi időn belül köteles(ek) az atomkárt megtéríteni.³⁴ A kártérítési igényeket főszabály szerint a biztosító, illetve hitelintézet az atomkár bejelentés időrendi sorrendjében köteles kielégíteni. Azonban

²⁹ Az ábra a következő jogszabályhelyek rendelkezéseinek felhasználásával készült: 227/1997. Korm. r. 4. § (1)-(2) bekezdések, valamint 7. § (3) bek.

³⁰ 227/1997. Korm. r. 3. § (3) bek.

³¹ Atv. 17. § (2) bek.

³² 227/1997. Korm. r. 5. §.

³³ 227/1997. Korm. r. 10. § (1) bek.

³⁴ 227/1997. Korm. r. 10. § (2) bek.

az emberélet elvesztéséből, a személyek testi épsége és egészsége megsértése folytán keletkezett atomkárból eredő követeléseket a dologi károk megtérítése előtt előnyben kell részesíteni.³⁵ Mivel a biztosító, illetve hitelintézet – ahogyan arra már korábban is utaltam – felelősségbiztosítás esetében arra van kötelezve, hogy az engedélyest mentesítse a jogszabályban meghatározott atomkárral kapcsolatos felelőssége alól, illetve azon esetekre pénzügyi fedezetet tartson rendelkezésre, amikor atomkárból eredően kártérítési kötelezettsége keletkezik, ezért természetesen nem tartozik helytállni azokban az esetekben, amikor egyébként az engedélyes is mentesül. Így az Atv.-ben rögzített mentesülési eseteken túl, nem tartozik helytállni az olyan személyekkel szemben sem, akinek ugyanazért az atomkárért bármilyen más jogcímen teljes kárát, illetve sérelemdíj iránti igényét megtérítették.³⁶

Az atomkár károsultjai igényérvényesítésének további garanciáját jelenti, hogy jogszabályi szinten rögzítésre kerültek a felelősségbiztosítási, illetve egyéb pénzügyi fedezeti szerződés megszüntetésének, felfüggesztésének különleges szabályai is. Ennek értelmében a felelősségbiztosítást vagy más pénzügyi fedezetet vállaló szervezet csak abban az esetben szüntetheti meg, illetve függesztheti fel az erre irányuló szerződést, ha a megszüntetést vagy a felfüggesztést legalább két hónappal korábban az engedélyesnek és az OAH-nak írásban bejelentette. Illetve egy további fontos korlátozás e tekintetben, hogy ha a biztosítás vagy más pénzügyi fedezet nukleáris anyag szállítására vonatkozik, akkor a szállítás időtartama alatt a biztosítás vagy más pénzügyi fedezet nem szüntethető meg, és nem függeszthető fel.³⁷

További garancia, hogy atomkár bekövetkezése esetén az állam másodlagos helytállási kötelezettsége akkor is fennáll, ha az engedélyes ugyan rendelkezik felelősségbiztosítással, vagy egyéb pénzügyi garanciával, de ezek fedezete nem bizonyul elegendőnek. A korábban említett 300 millió SDR mértékű felelősségi összesség határ azonban természetesen ez esetben is fennáll. Az államnak viszont már nem kötelezettsége,³⁸ hogy olyan biztosítást vagy bármely más pénzügyi garanciát tartson fenn, amely fedezi az üzemeltetői kárfelelősségét.³⁹

Abban az esetben, ha az állam, a biztosító, vagy hitelintézet az engedélyes helyett atomkárért kártérítést fizetett, az átutalt összeg erejéig jogát ruházással megszerzi azokat a jogosultságokat, amelyeket az így kártalanított személy élvezhetett volna a vonatkozó jogszabályok értelmében. Azonban senki sem szerezhet ily módon semmiféle jogosultságot abban az esetben és oly mértékben, ha az üzemeltető jogosult vele szemben igényét érvényesíteni a Bécsi Egyezmény értelmében.⁴⁰

A Paksi Atomerőmű felelősségbiztosítása 2017-ben

Az Paksi Atomerőmű 2017-es felelősségbiztosítása tárgyában egy tender került kiírásra, amelynek eredményeként hét biztosítóval kötötték meg a felelősségbiztosítási szerződést, amelyek a következők: (a) az Allianz Hungária Zrt., (b) a CIG Pannónia Első Magyar Általános Biztosító Zrt., (c) a Generali Biztosító Zrt., (d) a Groupama Biztosító Zrt., (e) a HDI

³⁵ 227/1997. Korm. r. 10. § (4) bek.

³⁶ Atv. 59. §.

³⁷ 227/1997. Korm. r. 7. § (1)-(2) bek.

³⁸ Az viszont már kétségtelenül állami feladat, hogy biztosítsa annak lehetőségét, hogy az atomkár miatti kártérítés, a biztosítási, illetve viszontbiztosítási díjak, valamint az egyéb kapcsolódó költségek konvertálhatók legyenek azon államok pénznemére, amelyek területére a nukleáris baleset szintén kihatással volt. – Ld. Bécsi Egyezmény XV. cikk.

³⁹ Bécsi Egyezmény VII. cikk 1-2. pont.

⁴⁰ Bécsi Egyezmény IX. cikk 2. a) pont.

Versicherung AG Magyarországi Fióktelepe, (f) az UNION Vienna Insurance Group Biztosító Zrt., (g) valamint az Uniqa Biztosító Zrt.⁴¹ A nyilvánosságra került adatok szerint a biztosítók által vállalt limitek pedig a következők: (a) káreseményenként 100 millió SDR, de az éves limit 125 millió SDR. (b) Az atomkár miatt érvényesített, megalapozott kárigények kamatainak felső határa évi 50 millió forint. (c) Ugyanennyi a limitje a bíróság által az atomerőmű terhére megítélt költségeknek is.⁴²

A konkrét felelősségbiztosítási szerződés részletes szabályai ugyan nem kerültek nyilvánosságra, azonban véleményem szerint a téma szempontjából érdekes lehet az ilyen jellegű felelősségbiztosítások tartalmának általánosságban történő vizsgálata. Így például a HDI Versicherung AG Magyarországi Fióktelepe vonatkozó különös biztosítási feltételei közül az alábbi főbb rendelkezések emelhetők ki a környezetszennyezési felelősségbiztosítással⁴³ kapcsolatosan.

A korábban említett szabályozással összhangban az ilyen jellegű felelősségbiztosítások esetén a biztosítási esemény olyan Környezetkárosodás bekövetkezése, amelyből a biztosítottnak és/vagy az együttbiztosított vállalkozás(ok)nak helyreállítási intézkedés megtételére vonatkozó kötelezettsége keletkezik, vagy keletkezhet. A sorozatkárok e szerződések esetén egyetlen biztosítási eseménynak minősülnek. Sorozatkárnak tekintendők az egyazon károkozó magatartásból és okból eredő, valamint az azonos okra visszavezethető, eltérő időpontokban bekövetkező károk, ha az ok és okozat közötti összefüggés jogi, gazdasági vagy műszaki vonatkozásokban fennáll.⁴⁴

Van azonban néhány kivétel, amikor a biztosító az érvényes környezetszennyezési felelősségbiztosítás fennállása ellenére sem tartozik helytállni (bár szerződésben közös meg egyezés alapján ettől eltérhetnek a felek). Így tehát a biztosító kockázatviselése nem állapítható meg többek között az olyan környezetkárosodás tekintetében, amely az alábbiakra vezethető vissza: (a) a környezeti elembe jogszabály felhatalmazása alapján történő, vagy hatósági határozat alapján engedélyezett beavatkozás (pl. vízgazdálkodásról, környezetvédelemről, vadászatról vagy halászatról szóló rendelkezések alapján); (b) hatósági megbízások vagy rendelkezések betartása, amennyiben nem fenyegető vagy már bekövetkezett környezetkárosodással kapcsolatos megbízásokról vagy rendelkezésekről van szó; (c) olyan szennyező anyag kibocsátása, tevékenység végzése vagy olyan termék használata valamely tevékenység során, amely a tudomány és technika akkori állása szerint, amikor a kibocsátásra sor került, vagy amikor a tevékenységet elvégezték, nagy valószínűséggel nem minősült környezeti kárt okozónak; (d) az alábbiakra vonatkozó tervezés, létesítés, üzemeltetés, karbantartás, javítás vagy bontás okozta károk: (d/1) veszélyes hulladékok közbenső tárolására, valamint bármilyen típusú hulladék végső tárolására (raktározására) használt berendezések, továbbá (d/2)

⁴¹ http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/ennyibe_kerul_a_paksi_atomeromu_felelossegbiztositasa.627929.html (2017. 01. 29.)

⁴² <http://www.tender-ertesito.hu/kozbeszerzesi-ertesitek/nuklearis-karfelelosseg-biztositas-2017.-evre.?searchProfileId=&user=&token=&uuid=6a06b440-d8a2-11e6-8ed9-002655ffd6c8> (2017. 01. 24.)

⁴³ A tender nyertesei közé tartozó biztosítók szerződési feltételeinek vizsgálata alapján megállapíthatjuk, hogy a környezetszennyezési felelősségbiztosítás általában véve a másnak okozott olyan károkra terjed ki, amelyeket a biztosított hirtelen, váratlan, előre nem látható környezetszennyezéssel okoz, és amely a normál üzemi módtól eltérő eseményre vezethető vissza. Jellemzően kiterjeszthető az egész világon okozott és bekövetkezett károkra, valamint az alvállalkozók által okozott károkra.

⁴⁴ HDI Versicherung AG Magyarországi Fióktelepe – Környezetszennyezési helyreállítási költségek felelősségbiztosításának különös biztosítási feltételei (EIL). <http://www.hdi.hu/termek/felelossegbiztositas/index.php> (2017. 03. 21.) 5.

földalatti vezetékek és szivárgás-ellenőrzés nélküli tartályok, szennyvíztisztító berendezések, derítőberendezések és hulladékkezelő berendezések; (e) etc.⁴⁵

Összegzés

Megállapíthatjuk, hogy a nukleáris létesítmények felelősségbiztosításának szabályozása számos speciális rendelkezést tartalmaz. Ennek oka, hogy maga a nukleáris tevékenység egy rendkívül magas veszélyfaktorral járó tevékenység, amely adott esetben rendkívüli nagy kiterjedtségben, súlyos károkat okozhat, így tehát a felelősségi szabályok kapcsán is speciális rendelkezések felállítását igényli.

Nukleáris létesítmények esetében az engedélyes kötelezettsége, hogy az atomkár-felelősségéhez igazodó összeg erejéig biztosításról vagy más pénzügyi fedezetről gondoskodjon. Habár a Magyar Államnak nincs ilyen szerződéskötési kötelessége, másodlagos helytállási kötelezettsége abban az esetben is fennáll (természetesen csak a 300 millió SDR összeghatárig), ha az engedélyes rendelkezik ilyen típusú szerződéssel.

Az atomkárra kötött felelősségbiztosítások lényege, hogy a biztosítóintézet - a szerződésben megállapított mértékben - mentesíti az engedélyest az olyan atomkár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelősséggel tartozik, illetve a hitelintézet pénzügyi fedezet vállalásával atomkár esetére a kártérítésre kötelezettséget vállal.

A felelősségbiztosítás megléte olyannyira kardinális jelentőségű kérdés, hogy enélkül nem engedélyezhető a nukleáris létesítmények működése.

BIANKA ENIKŐ KOCSIS

Liability Insurance of Nuclear Installations

(Summary)

The aim of this study is to present a special area of Law. A basic, well-known civil law institution stands in the focus of the examination, which is the liability insurance. However during this examination I do not use the general civil law aspects in this study, but I use special, Energy Law aspects, with emphasizing the rulings of Nuclear Law.

In case of nuclear installations the operator has the obligation to carry about insurance, or other typed financial cover related to the amount of its nuclear liability. Although the Hungarian State has not got this kind of contracting obligation, it also has the subsidiary obligation in case of existence of this kind of insurance.

The essence of liability insurances of nuclear installations is the following: (instead the operator) the insurance undertaking will retains the liability for nuclear damage when the operator has this obligation.

To contract a liability insurance is so important, that without this operation of nuclear installations shall not be permitted.

In this study I use the definition of nuclear damage as starting point and the regulation of nuclear liability. And after that I deal with the main topic, the liability insurance of nuclear installations in details. I analyse not only the Hungarian regulation, but also some International provisions as well.

---

⁴⁵ Uo. 9-10.